

บทที่ 6

บทสรุป

ในการศึกษาการจัดเก็บภาษีเงินได้จากตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน ซึ่งเป็นตราสารที่มีลักษณะความเป็นหนี้และความเป็นทุนรวมอยู่ในตราสารเดียวกัน จำเป็นต้องพิจารณาเงื่อนไขของตราสารตามสาระที่แท้จริงยิ่งกว่ารูปแบบหรือชื่อที่ปรากฏ ตามหลัก Substance over form ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษี และเพื่อให้สิ่งเดียวกันได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ปัญหาในประเด็นแรกที่พิจารณาคือ ความหมายของคำว่า “ตราสารทุน” “เงินปันผล” และ “ตราสารหนี้” “ดอกเบี้ย” เนื่องจากประมวลรัษฎากรมิได้กำหนดความหมายของคำดังกล่าวไว้ โดยเฉพาะ ทำให้ไม่มีความชัดเจนในการถือปฏิบัติ ซึ่งจากการพิจารณาสาระสำคัญของคำที่แท้จริง จะทำให้ทราบว่าควรจะต้องถือปฏิบัติต่อตราสารหนี้และตราสารทุนที่มีเงื่อนไขแตกต่างออกไปอย่างไร และจะถือเป็นตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุนอย่างไร โดยเสนอให้กำหนดคำนิยามของคำว่า “ตราสารทุน” และ “ตราสารแสดงสิทธิในหนี้” ในประมวลรัษฎากรและในร่างคำสั่งกรมสรรพากรไว้เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาลักษณะของตราสารและผลตอบแทนของตราสาร

ปัญหาในประเด็นต่อมาคือ การพิจารณาจำแนกประเภทตราสารและการรับรู้ประเภทเงินได้จากตราสาร เนื่องจากตราสารบางประเภท เมื่อพิจารณาจากชื่อของตราสารที่ปรากฏแล้ว ยังไม่ทราบว่าเงื่อนไขของตราสารมีสาระสำคัญเป็นตราสารประเภทใด และผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารดังกล่าวเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทใด ดังนั้น จึงกำหนดให้มีการพิจารณาเงื่อนไขของตราสารถึงลักษณะของความเป็นหนี้และลักษณะของความเป็นทุนในร่างคำสั่งกรมสรรพากร เช่น วันที่ครบกำหนดไถ่ถอนตราสาร สิทธิในการไถ่ถอนตราสารคืนได้ การมีส่วนร่วมในผลกำไรของกิจการผู้ออกตราสาร การได้รับผลตอบแทนที่แน่นอน สิทธิของผู้ถือตราสารในขั้นตอนการชำระบัญชีบริษัท การมีบุริมสิทธิและความด้อยสิทธิต่อเจ้าหนี้รายอื่น ความสามารถในการแปลงสภาพสิทธิของผู้ถือตราสารในการฟ้องร้องบังคับให้ผู้ออกตราสารชำระหนี้ รวมทั้งกำหนดให้กรมสรรพากรมีอำนาจพิจารณาปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ด้วย เช่น อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของกิจการผู้ออกตราสาร ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกตราสารและผู้ทรงตราสาร รวมถึงเจตนาของคู่สัญญา ซึ่งจะทำให้ทราบว่าเป็นตราสารหนี้ ตราสารทุน หรือตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน และปฏิบัติต่อตราสารนั้นได้อย่างถูกต้อง

ในกรณีที่พิจารณาเงื่อนไขของตราสารแล้ว เข้าลักษณะเป็นตราสารทุนหรือตราสารหนี้ จะถือปฏิบัติต่อตราสารนั้นๆ ตามลักษณะที่พิจารณาได้ กล่าวคือ ผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารทุนจะถือเป็นเงินปันผล เงินส่วนแบ่งของกำไร หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้จากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล แล้วแต่กรณี ตามมาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้มีเงินได้จะมีสิทธิได้รับเครดิตภาษีเงินปันผลตามมาตรา 47 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร หรือได้รับยกเว้นภาษี ตามมาตรา 65 ทวิ (10) แห่งประมวลรัษฎากร แล้วแต่กรณี ส่วนผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารหนี้จะถือเป็นดอกเบี้ย ตามมาตรา 40(4)(ก) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้จ่ายผลตอบแทนสามารถนำไปหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร เว้นแต่ตราสารที่มีเงื่อนไขที่เข้าลักษณะทั้งหนี้และทุน จะถือเป็นตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน ซึ่งจะมีวิธีปฏิบัติต่อตราสารเหล่านั้นแตกต่างกันตามวิธีการดังนี้

สำหรับตราสารที่สามารถพิจารณาแยกความเป็นหนี้และทุนของตราสารออกจากกันได้ เช่น หุ้นกู้แปลงสภาพ จะถือปฏิบัติต่อตราสารนั้นตามวิธีการแบบแยกส่วน (Bifurcation Approach) ผลตอบแทนส่วนที่จ่ายจากตราสารดังกล่าวในส่วนที่เป็นหนี้ จะถือปฏิบัติเช่นเดียวกับเงินได้พึงประเมินประเภทดอกเบี้ย และผลตอบแทนที่จ่ายจากส่วนที่เป็นทุน จะถือปฏิบัติเช่นเดียวกับเงินได้พึงประเมินประเภทเงินปันผล

สำหรับตราสารที่ไม่สามารถพิจารณาแยกความเป็นหนี้และความเป็นทุนของตราสารออกจากกันได้ กำหนดให้นำเงื่อนไขความเป็นหนี้และทุนของตราสารมาพิจารณา และเมื่อพิจารณาแล้วว่ามีลักษณะความเป็นหนี้หรือทุนมากกว่า จะถือปฏิบัติต่อตราสารนั้นตามลักษณะที่พิจารณาได้ ตามวิธีการแบบโดยรวม (Integration Approach) ดังนี้

1. ตราสารหนี้ที่กำหนดเงื่อนไขของตราสารที่มีลักษณะความเป็นทุนมากกว่า จะถือเป็น “ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ถือเป็นตราสารทุน” ผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารดังกล่าวจะถือเป็นเงินปันผล ซึ่งผู้เขียนได้เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 40(4)(ข) โดยกำหนดให้รวมถึงเงินได้ที่ เป็นประโยชน์อื่นใดที่จ่ายจากตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ถือเป็นตราสารทุนด้วย และทำให้ผู้มีเงินได้มีสิทธิได้รับเครดิตภาษีเงินได้ผลตามมาตรา 47 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้เขียนเสนอแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 47 ทวิ วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้จำนวนเครดิตภาษีที่ได้รับในการคำนวณภาษีเป็นจำนวนเท่ากับอัตราส่วนร้อยละของของกำไรสุทธิของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้จ่ายเงินได้ ต่อจำนวนผลตอบแทนจากตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ถือเป็นตราสารทุนที่

ได้รับ แต่ไม่เกินกว่าอัตราส่วนร้อยละร้อยละของจำนวนผลตอบแทนดังกล่าว กล่าวคือ ผู้มีเงินได้จะได้รับเครดิตภาษีตามสัดส่วนเป็นจำนวนไม่เกินกว่าเงินที่ผู้จ่ายเงินได้ได้เสียภาษีไป

สำหรับผู้มีเงินได้ที่เป็นิติบุคคลที่จะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นั้น มีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เพื่อยกเว้นภาษีเงินได้ไว้โดยเฉพาะในมาตรา 65 ทวิ (10 ทวิ) โดยกำหนดให้ยกเว้นภาษีเงินได้ทั้งจำนวนสำหรับผลตอบแทนที่ได้รับ เว้นแต่ในกรณีที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้จ่ายเงินได้มีกำไรสุทธิ เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละต่อจำนวนผลตอบแทนจากตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ถือเป็นตราสารทุนที่ได้รับ ไม่เกินกว่าร้อยละร้อยละของจำนวนผลตอบแทนที่ได้ดังกล่าวจะได้รับยกเว้นภาษี โดยไม่ต้องนำผลตอบแทนดังกล่าวมารวมเป็นรายได้เป็นจำนวนตามอัตราส่วนที่คำนวณดังกล่าว ซึ่งเป็นหลักการเช่นเดียวกับเครดิตภาษีเงินปันผลข้างต้น

สำหรับผู้จ่ายผลตอบแทนจะไม่สามารถนำผลตอบแทนที่จ่ายไปหักเป็นรายจ่ายได้ตามมาตรา 65 ตี (11) ซึ่งผู้เขียนเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีให้หักรายจ่ายจากผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ถือเป็นตราสารทุน

2. ตราสารทุนที่กำหนดเงื่อนไขของตราสารที่มีลักษณะความเป็นหนี้มากกว่า จะถือเป็น “ตราสารทุนที่ถือเป็นตราสารแสดงสิทธิในหนี้” ผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารดังกล่าวจะถือเป็นดอกเบี้ย ตามมาตรา 40(4)(ก) ซึ่งผู้เขียนได้เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม โดยให้รวมถึงเงินได้ที่เป็นประโยชน์อื่นใดที่จ่ายจากตราสารทุนที่ถือเป็นตราสารแสดงสิทธิในหนี้ด้วย ในกรณีนี้ผู้มีเงินได้จะไม่มีสิทธิได้รับเครดิตภาษีเงินปันผล เนื่องจากผลตอบแทนที่จ่ายถือเป็นดอกเบี้ย มิใช่เงินได้ตามมาตรา 40(4)(ข) และไม่ได้รับการยกเว้นภาษีตามมาตรา 65 ทวิ (10) ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากรมาตรา 65 ทวิ (10) โดยไม่ใช้บังคับกับผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารทุนที่ถือเป็นตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่แม้จะจ่ายในรูปของเงินปันผล ส่วนผู้จ่ายผลตอบแทนสามารถนำผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารดังกล่าวหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิได้ ภายใต้เงื่อนไขในมาตรา 65 และให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากรในส่วนของการหักต้องห้ามตามมาตรา 65 ตี (19) สำหรับผลตอบแทนที่กำหนดจ่ายผลตอบแทนเมื่อผู้ออกตราสารมีกำไร โดยกำหนดยกเว้นให้ผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารทุนที่ถือเป็นตราสารแสดงสิทธิในหนี้สามารถนำไปหักเป็นรายจ่ายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิได้ แม้เป็นการกำหนดจ่ายจากกำไร เนื่องจากเงินได้ดังกล่าวจะถูกนำมารวมเป็นเงินได้ใน การคำนวณกำไรสุทธิของผู้จ่ายผลตอบแทน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงื่อนไขของตราสารเพื่อให้ทราบถึงความเป็นหนี้และทุนของตราสารข้างต้น นอกจากทำให้จัดเก็บภาษีเงินได้จากผลตอบแทนของตราสารทางการเงินได้อย่างถูกต้องแล้ว ยังสามารถนำไปใช้กำหนดสัดส่วนความเป็นหนี้และทุนของอัตราส่วนหนี้สินต่อ

ทุน (Debt-to-Equity Ratio) หากมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการตั้งทุนต่ำ (Thin Capitalisation Rules) กำหนดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

ในการหักภาษี ณ ที่จ่ายจากตราสารหนี้ ตราสารทุน และตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน จะถือตามลักษณะของประเภทของเงินได้พึงประเมินตามลักษณะของตราสารที่ได้พิจารณาได้ ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดปัญหาการถือปฏิบัติแตกต่างกันในแง่ของอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย จากตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุนประเภท “ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ถือเป็นตราสารทุน” และ “ตราสารทุนที่ถือเป็นตราสารแสดงสิทธิในหนี้” อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติระหว่างผู้เสียภาษีและผู้จัดเก็บภาษีอาจมีการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่ายจากการจ่ายเงินปันผลจะหักไว้ในอัตราร้อยละ 10.0 ส่วนดอกเบี่ยจะหักไว้ในอัตราร้อยละ 15.0 ซึ่งหากผู้จ่ายเงินได้หักเงินไว้ไม่ครบ อาจต้องเสียเงินเพิ่มได้ ดังนั้น ผู้ออกตราสารจึงควรหารือไปยังกรมสรรพากรเสียก่อนว่า ผลตอบแทนที่จ่ายจากตราสารทางการเงินที่จะทำการออกจำหน่ายนั้นจะถือเป็นเงินได้ประเภทใด

ในการจัดเก็บภาษีเงินได้ตามอนุสัญญาภาษีซ้อน ซึ่งอาจมีปัญหาการถือปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างรัฐผู้จ่ายผลตอบแทนและรัฐของผู้มีเงินได้ และอาจทำให้เกิดการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนจากเงินได้เดียวกัน (Double Taxation) หรือไม่มีรัฐใดจัดเก็บภาษีได้เลย (Double Non-taxation) ซึ่งยังคงมีปัญหาอยู่และไม่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย นอกจากทุกรัฐจะต้องถือปฏิบัติต่อดอกเบี่ยและเงินปันผลไม่แตกต่างกัน ในกรณีนี้ มีการเสนอให้ใช้ระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้สองประเภท (Dual Income Tax) ซึ่งมีการแยกเงินได้ออกเป็น 2 ประเภทคือ เงินได้จากทุน (Income from Capital) และเงินได้จากแรงงาน (Income from Labor) ทำให้เงินได้จากทุน ทั้งดอกเบี่ยและเงินปันผลได้รับการปฏิบัติในทางภาษีไม่แตกต่างกัน